

Samhällsingripande och rättssäkerhet

Sedan lång tid tillbaka har de samhälleliga ingripandena gentemot klientelet inom en rad sociala vårdområden blivit allt vanligare. Frågan om rättssäkerheten för den enskilde har därigenom fått ökad betydelse såväl ur principiell som kvantitativ synpunkt. S. k. administrativa frihetsberövanden förekommer ofta ifråga om sinnessjuka, alkoholister, barnavårdsfall och lösdrivare. Enligt erfarenheterna och i den livliga debatt som länge pågått rörande dessa frågor har det visat sig att en sakkunnig utredning krävdes rörande rättssäkerheten vid s. k. administrativt frihetsberövande. En offentlig utredning har också arbetat med frågan sedan 1953 och resultatet har framlagts i ett betänkande i somras. Utredningens förslag om inrättande av socialdomstolar har i dagspressen särskilt skjutits i förgrunden. En av utredningsmännen, socialläkare Carl-Gustaf Berglin, belyser vissa frågor i sammanhanget genom en artikel i detta nummer av tidskriften. Stort intresse har yppats för rättssäkerhetsfrågorna från alla sakkunnigrepresentanter som ständigt har att ta ställning i konkreta fall av samhällsingripande. Bland de meningsyttringar som har speciellt intresse inom det känsliga området förtjänar den barnpsykiatriska expertisens

särskild uppmärksamhet, eftersom åtgärderna inom barnavårdsfältet har en så stor omfattning. Vi är i tillfälle att här meddela en sammanfattning av de synpunkter som i remiss-sammanhanget framförts av doktor Gunnar Klacken-berg, överläkare vid Stockholms stads styrelse för vård och undervisning av psykiskt efterblivna, och doktor Birger Hahn vid Stockholms stads psykiska barna- och ungdomsvård.

Den nya barnavårdslagen som träder i kraft den 1 januari 1961 har tagit särskild hänsyn till den enskildes rättssäkerhet med nya ur juridisk synpunkt mer tillfredsställande handläggningsformer än tidigare och med möjligheter för den enskilde att anlita juridiskt biträde, något som avser såväl barnavårdsnämnds som länsstyrelses handläggning av primär- och besvärssärenden. Det kan synas vanskligt och onödigt att redan innan den nya lagens möjligheter prövats införa ytterligare en reform i förfarandet. Därför borde förslaget om socialdomstolar uppskjutas till dess erfarenhet vunnits om inte den enskilde erhåller tillräcklig trygghet ur säkerhessynpunkt genom den nya barnavårdslagens bestämmelser. I princip anser dock de sakkunniga läkarna att socialdomstolen skulle ge fastare och enhetligare for-

mer för handläggningen av barnavårdsärenden där strid uppstått mellan det allmännas och den enskildes intressen. Emot dessa fördelar synes dock ofrånkomligt att en domstolsmässig utformning av besvärinstansen medför att partsförhållandet och motsatsställningen mellan myndighet och enskild kommer att skärpas. Ett ur juridisk synpunkt angeläget kontradiktoriskt förfarande försvårar eller omöjliggör det samarbete som rätteligen bör äsyftas mellan de två "parterna". Skulle förslaget om socialdomstolar ändå genomföras ansluter sig barnpsykiatrikerna av två tänkta alternativ till det som innebär placering av domstolen i länsstyrelse. De fall som i första hand borde bli föremål för domstolens prövning gäller omhändertagande för skyddsuppfostran och för utredning. Även bör det ges möjlighet att få utskrivningsfrågan prövad, men garantier måste samtidigt skapas mot missbruk av denna rätt. Den redan nu hårt ansträngda anstaltspersonalen fruktar för ytterligare belastning genom långa utredningar och motiveringar i den rad av processer, kanske ofta av okynneskaraktär, som vore att förvänta.

Till frågan om rättsbildat biträde vid handläggning av barnavårdsfrågorna anför barnläkarna att juridisk kompetens måste vara förenad med socialvårdskunnighet då risken för onödigt och skadligt skärpta motsättningar mellan parterna är uppenbar om huvudvikten skulle läggas enbart till krav på juridisk utbildning. En socialrättshjälpsanstalt, fristående i förhållande till be-

slutande organ, att kostnadsfritt hjälpa enskilda att föra sin talan vore en rationell lösning.

Beträffande ingripanden enligt lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna anför barnpsykiatrikerna en avvikande mening gentemot utredningens förslag ifråga om den tänkta domstolens övertagande av de uppgifter som nu handlägges av centralstyrelsernas delegationer för prövning av in- och utskrivningsärenden, om förlängning av skoldikt, om kvarhållande för observation samt om provisorisk intagning å vårdanstalt. Här föreligger en rad komplicerade förhållanden som dock icke innebär att allvarigare motsättningar behöver förekomma. Erfarenheten hittills har visat att samförstånd i allmänhet nås. Delegationernas beslut kan för den enskildes räkning dock prövas inför sakkunnig jurist. Anledning saknas därför att ersätta ett väl fungerande system. Även här skulle genom utredningens förslag skärpta motsättningar mellan parterna sannolikt uppstå utan att några verkliga vinster ifråga om rättssäkerheten erhålles. Trots att det är fråga om medicinska spörsmål och pedagogiskt och psykologiskt väsentliga frågor skulle vid handläggning av socialdomstol varken rektor, vårdföreståndare eller läkare vid centralanstalterna närvara. Detta måste anses otillfredsställande. De sakkunniga barnläkarna har av anförda skäl icke kunnat övertygas om att de psykiskt efterblivnas rättssäkerhet i minsta mån bättre skulle tillgodoses genom tillkomsten av socialdomstol än genom den ordning som nu gäller.

300 METER ÖVER HAVET

ligger kurorten MÖSEBERG i Västergötland på bergets sydöstra sluttning mycket vackert och vindskyddat. Moderna behandlingsresurser jämsides med behaglig komfort och vila.

Patienter lidande av tuberkulos eller svårartad psykisk sjukdom kunna ej mottagas. Snabba direkta förbindelser med Stockholm 4,5 tim. Göteborg 1,5 tim.

Läkararvoden och kostnaderna för fysikalisk terapi ersättes till en del av sjukkassan.

Inga kurplats- eller inskrivningsavgifter.

Överläkare: Rune Wikström.

Modern medicinsk undersökningsavd. Alla brukliga badformer serveras. Individuell dietmat.

Helpension från 27:— pr dag.

*Unna Er
en hälsobringande
vila på*

Mösseberg

Tel. Falköping 100 46 för upplysningar Vx.
sanatoriet Falköping 132 20